

Helsareyði

Tað var í teimum tíðum, tá Várharra skapaði heimin, tá hann ikki bert gjørði himmalin og jørðina, men eisini øll djórini og allar urtirnar og gav teimum navn.

Tað eru nógvar søgur frá teirri tíðini, og dugdu vit tær allar, tá høvdu vit eisini vitað greiðu á øllum tí í verðini, sum vit nú ikki kunna skilja.

Ta ferðina var tað, at tað hendi ein dagin, tá ið Várharra sat í paradísinum og málaði fuglarnar, at øll málingin í mál-ingaríláti hansara varð uppi, so at sprøkluta spurv ongan lit hevði fingið, hevði ikki Várharra turkað allar penslarnar hjá sær upp í fjaðrarnar á henni.

Og ta ferðina var tað, at esilið fekk síni longu oyru, tí at tað ikki dugdi at minnst, hvat navn tað hevði fingið. So skjótt sum tað hevði gingið bara eini tvey fótaspor út á eingina í paradís, hevði tað gloymt tað, og triggjar ferðir kom tað aftur og spurdi, hvussu tað æt, til Várharra varð eitt sindur ótolin, togaði í oyruni á tí og segði: »Tú eitur esil, esil, esil!« Og meðan hann hetta segði, togaði hann oyruni long á tí, so at tað betur kundi hoyra og minnst tað, sum sagt varð.

Sama dagin var tað eisini, at býflugan varð revsað. Tí við tað sama býflugan var skapað, fór hon alt fyri eitt at savna sær hunang, og djór og menniskjur, ið vóru var við, hvussu frálíka væl hunangurin angaði, komu og vildu fáa hann at smakka. Men býflugan vildi hava hann allan fyri seg sjálva og rak við sínum eitraðu stingum øll tey burtur, ið nærkaðust vaksøkuni. Hetta sá Várharra, og í stundini kallaði hann bý-fluguna til sín og hevði at henni.

»Eg gav tær ta gávu at kunna savna hunang, ið er tað söt-asta av øllum tí, ið skapað er,« segði Várharra, »men harfyri gav eg tær ikki loyvi at vera hørð ímóti næsta tínum. Minst nú til, at hvørja ferð tú stingur nakran, ið vil smakka hunang tín, mást tú doyggja.«

Ja, og á somu tíð var tað, at fírákjúklingurin varð blindur,

og at meyrán misti veingir sínar. Tað hendi so mangt merkiligt tann dagin.

Várharra sat allan dagin stórir og góður og skapaði og gav lív, og út ímóti kvøldi fekk hann hug at skapa ein lítlan, gráan fugl.

»Minst til, navn títt er Helsareyði!« segði Várharra við fuglin, tá ið hann var liðugur. Og hann setti hann á hondina á sær og slepti honum á flog.

Men tá ið fuglurin hevði flogið eitt sindur umkring og hugt at teirri vøkru jørð, har sum hann skuldi liva, fekk hann hug at hyggja eisini at sær sjálvum. Tá sá hann, at hann var gráur, allur sum hann var, og at hálsurin var líka so gráur sum alt hitt. Helsareyði vendi og skákaði sær og speglaði sær í vatnum, men kundi ikki síggja eina einastu reyða fjøður.

So fleyg fuglurin aftur til Várharra.

Várharra sat har góður og mildur, og út av hondum hansara flugu summarfuglar, ið flagsaðu rundan um høvur hansara,

dúgvur kurraðu á økslum hansara, og á eingini, har sum hann sat, spruttu rósar, liljur og summardáar.

Hjartað í tí lítla fuglinum sló hart av bangilsí, men í lættum snúgvingum fleyg hann kortini nærri og nærri til Várharra, og at endanum setti hann seg á hondina á honum.

So spurdi Várharra, hvat hann vildi.

»Tað er bert eitt lítið sindur, eg vil spyrja teg um,« segði hin lítli fuglurin.

»Hvat er tað, tú vilt vita,« segði Várharra.

»Hví skal eg eita Helsareyði, tá ið eg eri heilt gráur líka úr nevinum og aftur í velið? Hví verði eg róptur Helsareyði, tá ið eg ikki havi eina einastu reyða fjøður?«

Og fuglurin hugdi bønliga upp á Várharra við sínum smáu eygum og snaraði høvðinum. Rundanum sá hann fasanar, alreyðar, við einum fínum sletti av gullandi, pápageykar við flákrandi reyðum hálskrøgum, hanar við reyðum reykum, ikki at tala um summarfuglar, gullfiskar og rósar. Og eyðvitað hugsaði hann um, hvussu lítið nýttist, bert einans lítil dropi av liti á bringuna, so hevði hann verið ein vakur fuglur, og navn hansara hevði hóskað.

»Hví skal eg eita Helsareyði, tá ið eg eri algráur?« spurdi fuglurin upp aftur og hugsaði sær til, at Várharra mundi siga:

»Áh, lítli mín, eg síggi, at eg havi gloymt at mála hálsfjaðrar tínar reyðar; men bíða bert eina lítla løtu, so skal tað verða gjørt.«

Men Várharra bert smíltist fyri seg sjálvan og segði: »Helsareyða havi eg kallað teg, og Helsareyði skalt tú eita; men tú mást sjálvur syrgja fyri at vinna tær reyðu hálsfjaðrar tínar.«

Og so hevði Várharra upp hond sína og læt fuglin flúgva út í verðina aftur.

Fuglurin fleyg oman í paradísið við høvðinum fullum av alskyns mangari hugsan. Hvat kundi ein sovorðin lítil fuglur gera fyri at fáa sær reyðar fjaðrar?

Tað einasta, hann dugdi at fáa í lag, var at byggja sær reiður í einum villum rósurunni, hann átti inni millum rósviðabroddarnar í tí tættu tornatyssinum. Tað var líkt til, at hann væntaði, at eitt rósublað skuldi setast undir kvørkrarnar á honum og geva teimum lit.

Eitt endaleyst rað av árum er liðið eftir tann dag, ið var hin glaðasti á jørðini. Síðan ta tíð eru bæði djór og menniskjur

flutt úr paradísi og hava sett búgv á jørðini. Og menniskjurnar vóru komnar so langt fram, at tær høvdu lært at dyrka jørðina og at sigla um havið; tær høvdu fingið sær klæði og prýði; ja, tær høvdu longu lært at byggja stór tempul og avbærar staðir sum Theben, Rómaborg og Jerúsalem.

So rann upp ein nýggjur dagur, ið eisini leingi skuldi verða minniligur í mannasøguni, og henda dagin á morgni sat fuglurin Helsareyði á einum lítlum, kollutum heyggi uttan fyri múrarnar í Jerúsalem og sang fyri ungum sínum, ið lógu í einum lítlum reiðri inni í einum lágum tornarunni.

Helsareyði segði ungum sínum frá skapanarinnar undurfulla degi og frá, hvussu teir høvdu fingið navn, soleiðis sum hvør einasti Helsareyði hevði sagt frá, líka frá hinum fyrsta, ið hoyrt hevði Guds orð og var gingin út av Guds hond.

»Og sí nú,« endaði hann tungur í huga, »nú eru farin so mong ár, og so mangar rósar eru sprungnar út, so mangir fuglaungar eru komnir út úr eggjunum síðan skapanardag, at eingin veit tølur á teimum, men Helsareyði er tann dag í dag ein lítil, gráur fuglur; hann hevur enn ikki verið førur fyri at vinna sínar reyðu fjaðrar.«

Teir smáu ungarnir tandu upp sítt stóra gap og spurdu, um foreldur teirra ikki høvdu roynt at avrika stór verk fyri at fáa hin ómetaliga, reyða litin.

»Vit hava øll somul gjørt tað, ið vit vóru ment,« segði hin lítli fuglurin, »men eingin okkara hevur havt eydnuna við sær. Longu hin fyrsti Helsareyði hitti einferð ein annan fugl, ið heilt líktist honum, og hann fekk við tað sama slíkan sterkan hug á honum, at hann kendi, hvussu barmur hansara brann. Áh, hugsaði hann, nú skilji eg tað. Tað er ætlan Várharra, at eg skal elska so heitt, at fjaðrar mínar litast reyðar av tí kærleikshita, ið mær býr í hjarta. Men hann varð svikin, sum allir aftan á hann vórðu sviknir, og sum eisini tit munnu verða sviknir.«

Teir smáu ungarnir lótu so syrgiliga; teir fóru longu at syrgja um, at hin reyði liturin ongantíð vildi koma at prýða teirra smáu, dúnutu hálsar.

»Vit hava eisini sett vónir okkara til songin,« segði hin vaksni fuglurin og talaði í langdrignum tónum. »Longu hin fyrsti Helsareyði sang, so at barmur hansara bilgdist av áhuga, og hann fekk av nýggjum treyst at vóna. Áh, tað er sangaralyurin, sum býr í sál míni, ið skal lita fjaðrar mínar reyðar. Men hann varð svikin, sum allir aftan á hann vórðu sviknir, og sum eisini tit munnu verða sviknir.«

Aftur læt tað so sorgarbundið úr teimum hálvnaknu kvørkr-unum á ungunum.

»Vit hava eisini havt vónir um dirvi og reystleika okkara,« segði fuglurin. »Longu hin fyrsti Helsareyði stríddi reystliga móti øðrum fuglum, og barmur hansara brann av stríðshuga. Áh, hugsaði hann, fjaðrar mínar munnu fara at verða reyðar av tí stríðshuga, ið brennur í hjarta mínum. Men hann varð svikin, sum allir aftan á hann vórðu sviknir, og sum eisini tit munnu verða sviknir.«

Teir smáu ungarnir lótu hugaliga um, at teir kortini vildu royna at vinna tað eftirtráaða ágæti, men fuglurin svaraði teimum syrgin, at tað var ógjørligt. Hvat høvdu teir at vóna, tá ið so mangir frálíkir forfedrar ikki høvdu kunnað náað at máli? Hvat kundu teir gera meira enn elska, syngja og stríða? Hvat kundu — — —.

Fuglurin tagnaði bráðliga mitt í talu síni; tí út ígjøgnum eitt av portrunum í Jerúsalem kom gangandi eitt stórt lið, og allur mannaskarin skundaði niðan móti heygnum, har sum fuglurin hevði reiður sítt.

Har vóru reiðmenn á vegligum hestum, hermenn við longum spjótum, bøðilssveinar við nøglum og homrum, har vóru prestar og dómarar við hábærsligum yvirbragdi, har vóru grátandi konufólk, og fram um alt ein óður flokkur av fólki, ið saman var tyrpt, ein ræðuligur, geylandi riðil av landastrokum.

Hin lítli, grái fuglurin sat piprandi uppi á tromini á reiðri sínum. Hann hugsaði hvørja løtu, at hesin lítli tornarunnurin skuldi verða traðkaður niður, og teir smáu ungar hansara dripnir.

»Varið tykkum,« rópaði hann til teir smáu, verjuleysu ung-

arnar, »krúpið tætt saman og verið heilt kvírrir. Nú gongur ein hestur beint tvörtur yvir okkum. Og har er ein hermaður í jarnvavdum skóm! Nú kemur allur hin óði riðilin tuskandi!«

Í stundini helt fuglurin uppat við sínum varandi rópum, hann varð stillur og tigandi. Hann gloymdi næstan tann vanda, hann var staddur í.

Alt í einum hoppaði hann niður í reiðrið og breiddi veingirnar út yvir ungar sínar.

»Nei, hetta er ov ræðuligt,« segði hann. »Hesa sjón mugu tit ikki síggja. Tað eru tríggar misgerðarmenn, ið skulu verða krossfestir.«

Og hann breiddi veingirnar út, so at teir smáu einki kundu síggja. Teir hoyrdu bert hamarsløg, neyðarróp og tað óða geylið av fólkinum.

Helsareyði fylgdi øllum sjónarleikinum við eygum, ið vóru stór av ræðslu. Hann kundi ikki fáa eygu síni av hesum trimum ólukkuligu.

»Hvør menniskjan er hjartaleys!« segði fuglurin eitt sindur seinni. »Tað er henni ikki nóg mikið, at hon neglir hesar neyðar menninar til krossin, men á høvdið á einum teirra hevur hon enntá sett eina krúnu av stingandi tórnum.«

»Eg síggi, at tornarnir hava stungið hann í ennið, so at blóð flýtur,« helt hann fram. »Og hesin maður er so vakur og lítur um seg við einum so mildum eygnabragdi, at øll áttu at elskað hann. Tað er, sum hjarta mítt varð gjøgnumborað av einum ørvaroddi, tá ið eg síggi hann líða.«

Hesum lítla fugli tykti meira og meira synd í hinum torna-krýnda.

»Var eg ørnin, bróðir mín,« hugsaði hann, »skuldi eg rykt naglarnar út úr hondum hansara og við mínum sterku klóm rikið øll tey burtur, ið pína hann.«

Hann sá blóðið dryppa niður á ennið á hinum krossfesta, og so kundi hann ikki longur halda seg kvírran í reiðri sínum.

»Um enn eg eri lítil og veikur, kann tað tó vera, at eg kann gera nakað fyri hasum neyðar pínda manni,« hugsaði

fuglurinn. Og hann fór úr reiðri sínum og fleyg upp í loft, fleyg í stórum ringum rundan um hin krossfesta.

Hann fór fleiri ferðir í ring rundan um hann, uttan at hætta sær at nærkast honum; tí hann var ein styggur, lítil fuglur, ið ongantíð hevði havt dirvi at nærkast fólk. Men so við og við tók hann mót til sín, fleyg dikst at honum og togaði við nevi

sínum ein torn út, ið hevði borað seg inn í ennið á hinum krossfesta.

Men í tí hann hetta gjørði, fell ein dropi av blóði av hinum krossfesta niður á bringuna á fuglinum. Hann breiðkaðist alt fyri eitt og rann útum og litaði øll tey smáu, fínu puini á bringu og hálsi.

Men hin krossfesti læt munn sín upp og lýddi til fuglin: »Fyri miskunn tína hevur tú nú vunnið tað, sum ætt tín til einkis hevur tráað eftir, alt frá tí verøldin varð skapað.«

Við tað sama fuglurinn kom aftur í reiður sítt, rópaðu hansara smáu ungar til hansara: »Bringa tín er reyð, hálsfjaðrar tínar eru reyðari enn rósar!«

»Tað er bert ein blóðsdropi úr enninum á hasum neyðar manni,« segði fuglurinn. »Hann fer burtur, so brátt eg baði mær í eini á ella eini klárari keldu.«

Men hvussu nógv hin lítli fuglurin so baðaði sær, hin reyði liturin hvarv ikki meira av bringu hansara, og tá ið hansara smáu ungar vóru fullvaksnir, glógvaði hin blóðreyði liturin á hálsfjøðrum teirra við, á sama hátt sum hann enn tann dag í dag glógvar á kvørkrum og bringu á hvørjum einasta Helsa-reyða.

Selma Lagerlöf.

J. Dahl týddi.